

BEROEPSONDERWIJS OPNIEUW BEKEKEN EEN VERSLAG

De aandacht voor het beroepsonderwijs is vooral op het vlak van de vernieuwingsexperimenten en de daaruit voortvloeiende didactische consequenties gesitueerd. Dit blijkt o.a. uit de thema's van de bijscholing en de artikels die in diverse tijdschriften verschijnen. Daarbij mag echter niet vergeten worden dat dit aspecten zijn van een officiële vernieuwingsoptie die, over alle netten heen (en dat is een unicum), nu al een klein decennium het beroepsonderwijs in beweging houdt.

De Stichting-Lodewijk de Raet organiseerde in 1977 een studiedag over het beroepsonderwijs. Naar verluidt was de teneur er toen een van onverholen frustraties en complexen. De toestand in het beroepsonderwijs was ronduit wraakroepend en vele leerkrachten voelden zich het lelijke eendje in de onderwijsbijs.

Op 4 april j.l. vond in Brussel een nieuwe studiedag plaats waarop het beroepsonderwijs opnieuw bekeken werd. Is het lelijke eendje inderdaad een prachtige zwaan geworden of is dit sprookje louter verbeelding?

Het programma van de dag vindt u in een bijlage. Dit verslag beoogt niet het verloop van die dag nauwgezet weer te geven maar wel een bondig overzicht te geven van de verschillende standpunten en conclusies die genomen werden. Dit voorkomt een hele reeks herhalingen en aanvullingen. Dat de namen van de sprekers slechts met mondjesmaat aan bod zullen komen is een logisch gevolg van deze keuze.

In zekere zin werd de hele dag verder geborduurd op de thema's en vragen die in de uitstekende inleiding van mevrouw N. Vancoillie geschetst werden. In deze inleiding gaf ze een overzicht van de uitgangspunten van de vernieuwing én een lijstje met de mogelijkheden en moeilijkheden die zich op dit moment manifesteren. In de werkgroepen en de plenumvergadering werd daar verder op ingegaan. Hier dient ook opgemerkt te worden dat de heterogeniteit van het publiek niet alleen voortkwam uit de uiteenlopende functies van de aanwezigen maar ook uit het feit dat sommigen op individuele basis aan de vernieuwing deelnamen en anderen in een officieel experiment 'zaten'. Dat de drie netten vertegenwoordigd waren, werd boven reeds vermeld.

Het is paradoxaal maar toen het V.S.O. uit de startblokken schoot, dreigde het beroepssecundair onderwijs weer uit de boot te vallen (voortaan : BSO). Onder de druk van een aantal groepen kreeg het BSO dan toch langzaam een voet in huis bij de opeenvolgende kabinetten van onderwijs.

De laatste zes, zeven jaar is alles echter veel sneller beginnen te evolueren. Dat dit de nijverheid niet ontgaan is, mag blijken uit een uitspraak van een vertegenwoordiger die het ASO vergeleek met een danser op een traag walsritme en het BSO met een swinger op rock of disco-muziek.

Het vanzelfsprekende uitgangspunt van het zolang geweerde BSO was dat het nu bij de familie wilde horen : het BSO is een deel van het secundair onderwijs. Momenteel gaan er echter stemmen op om de eigenheid van het BSO duidelijk te definiëren. Dit is het gevolg van een aantal recente veranderingen in ons onderwijs. Door de verlenging van de leerplicht doorlopen heel wat BSO-leerlingen nu ook een cyclus van zes jaar. Daarbij komt dat na het zevende jaar, dat vanaf volgend schooljaar ingericht wordt, een gehomologeerd getuigschrift van secundair onderwijs wordt afgeleverd. Het onderscheid tussen TSO en BSO dreigt hierdoor te vervagen. De nood aan nieuwe, eenduidige én duidelijke getuigschriften bleek erg duidelijk te zijn. Met name de industrie ziet al een tijd door het bos de bomen niet meer. Aangezien dit echter een nationale materie is, zal het passende besluit nog wel even op zich laten wachten.

Een tweede aspect van de uitgangspunten van het BSO dat nogal voor verwarring zorgt, is dat ze eigenlijk zo algemeen zijn dat ze ook voor het ASO en TSO gelden. Dit zou op zichzelf geen probleem zijn, mochten ASO en BSO daar geen totaal verschillende didactische conclusies uit trekken. Enkel de doelstelling dat de school de leerling moet voorbereiden op een vlotte overgang tussen school en beroepsleven is enigszins specifiek voor het BSO. Het wordt dus tijd om uit te maken waarom in het BSO bepaalde experimenten wel gevoerd kunnen worden en in het ASO niet. De vraag naar de eigenheid wordt ook gesteld naar aanleiding van de betrokken lesgevers. De adjunct-kabinetschef liet trouwens terloops een geluidje horen over te nemen beslissingen over de bevoegdheden in het BSO.

Feit is dat de besparingsmaatregelen - die het BSO gingen (be)sparen - roet in het eten van de experimenten zijn komen gooien. Door de re-affectaties dreigen nogal wat mensen die al jaren tijd en energie in de experimenten hebben gestoken, hun plaats te verliezen aan oudere collega's die vaak ongemotiveerd en onvoorbereid in het BSO terechtkomen. Is er een noodzaak om hier beschermende statuten op te stellen ? Moet hier geen speciale opleiding voor voorzien worden ? De vernieuwing verliep officieel via pilootscholen. Het grote aantal experimenten van het begin is teruggeschroefd tot een drie-, viertal per graad. Een aantal van die experimenten komen nu ook in moeilijkheden door de besparingen. De vroeger toch vaak gelauwerde werkplaatsklas komt in het gedrang. Door het systeem van de lesurenpakketten beslissen de directies nu autonoom over de verdeling van de uren. Het ligt voor

de hand dat vaker gekozen zal worden voor het behoud van richtingen dan voor het toekennen van deze uren aan een tweede opdracht voor de werkplaatsklas. Het uitgangspunt van dit systeem was dat twee leerkrachten tegelijkertijd bij de leerlingen zijn.

Er zijn nog andere kapers op de kust. Een deel van wat men in de wandelgangen het 'pedagogisch comfort' noemt komt in het gedrang. De klasseraden, de uren voor de interne pedagogische begeleider (IPB-er) en de uren voor de bijzondere pedagogische taken (BPT), die voorzien waren voor de vernieuwing, zijn erg aantrekkelijk om voor andere - waarschijnlijk ook lovenswaardige - doelen aan te wenden.

Het is duidelijk de tijd geworden om voor een goede evaluatie van de lopende experimenten te zorgen. Het kabinet heeft reeds beslist dat er een externe evaluatie komt. Hopelijk wordt het negatieve niet zo maar verworpen en besteedt men aandacht aan de oorzaken van de mindere resultaten. De krachtlijnen van wat te herzien en te verbeteren valt, zijn nu al duidelijk.

In de eerste graad is er de nogal dubbelzinnige functie van het 1b-jaar dat de leerlingen opvangt die niet dadelijk naar 1a (algemeen voorbereidend jaar) kunnen. Alhoewel ook deze leerlingen de kans hebben daarna naar het 1a jaar te gaan, gebeurt dit zelden en vindt men ze eerder terug in het eerste beroepsjaar. De toename van het aantal leerlingen in het 1b jaar tijdens het schooljaar is een van de vele verschijningsvormen van het 'cascade-systeem' waardoor leerlingen die juist georiënteerd werden het slachtoffer worden van het afvloeiingssysteem van zgn. hoger-gekwalficeerde richtingen of jaren. Een systeem van differentiaties in deze eerste jaren is een noodzaak maar wordt tegengegaan door een gebrek aan man- of vrouwkracht.

De nagestreefde integratie in de tweede graad van Algemene Vakken (AV), Technische Vakken (TV) en Beroepspraktijk (BP) is ook geen onverdeeld succes. TV en BP aan de ene kant, en de verschillende AV-vakken aan de andere kant lijken het intern wel te doen maar van een volledige integratie van alle drie is geen of weinig sprake.

In de derde graad doet zich nu het verschijnsel voor dat hij volledig zal moeten worden gereorganiseerd. Nu de derde graad uitgebreid zal worden met een zevende jaar, zullen zich een aantal verschuivingen moeten voordoen. Dit zal natuurlijk zijn invloed hebben op het verloop van experimenten én de evaluatie ervan. Vast ligt al wel

dat het de derde graad is die eerst bekeken zal worden en aangepast.

De vakkenintegratie in de derde graad is eerder schijn. De scholen die met het modulaire systeem werken, schijnen daaraan te ontsnappen. Deze scholen vinden ook een betere aansluiting bij de beroepsvoorwaarden die de industrie stelt. Het contact tussen industrie en andere scholen verloopt weinig geregeld, eerder door informele kontakten en occasionele ontmoetingen. Het uitbreiden van het aantal stagemogelijkheden voor leerlingen en leerkrachten lijkt een primaire voorwaarde te zijn voor verbetering. Dat een en ander regionaal dient te verlopen was voor iedereen duidelijk.

Wat voor alle graden belangrijk bleek was de vrijwaring van de functie van de IPB-er en een meer aangepaste bijscholing, d.w.z. gericht op bijscholing van de IPB-ers (bv. wat vergadertechnieken betreft), van schoolteams en specifieke uitwisselingsvergaderingen.

Tot slot nog de vier beleidsprioriteiten waartoe het kabinet einde maart 87 heeft besloten :

- 1) Er komt een externe evaluatie.
- 2) De voorwaarden voor de pilootscholen blijven behouden (IPB-ers, beperken aantal leerkrachten, nieuwe en andere bijscholing).
- 3) De omkadering van het secundair onderwijs werkt met coëfficiënten per leerling per categorie. Het zevende beroepsjaar wordt opgericht volgens een schoolcoëfficiënt.
- 4) De vernieuwing blijft doorgaan.
De eigenheid van het BSO wordt eerst in de derde graad vastgelegd.

Walter De Hert, Verbondstraat 90, 2000 Antwerpen.

BIJLAGE 1 : Vormen van de vernieuwing 1987

Type 1

- Eerste graad : - Onthaal in eerste leerjaar B en beroeps-voorbereidend jaar
- werkplaatsklas (dubbele aanwezigheid lkn)
- Project Algemene Vakken (Integratie van de algemene vakken)
- Tweede graad : - Project AV
- Project AV+TV+BP
- Thematisch onderwijs
- Projectonderwijs
- Werkplaatsklas
- Derde graad : - Project AV
- Project AV+TV+BP
- Thematisch onderwijs

- Projectonderwijs
- Werkplaatsklas
- Interactie BSO met de socio-economische milieus
- Modulair stelsel

Type 2

Eerste en tweede jaar :

idem als eerste graad Type 1 met uitsluiting van project AV

3de tot 7de leerjaar :

- Thematisch onderwijs
- Projectonderwijs
- Werkplaatsklas
- Integratie van theorie en praktijk in de beroepsgerichte vorming

5de en/of 6de en/of 7de leerjaar HBSO :

- Interactie BSO en de socio-economische milieus
- Modulair stelsel

BIJLAGE II : Programma van de studiedag

- 10 u. : Welkomstwoord door de heer J. Van Damme, voorzitter
stuurgroep onderwijs Stichting-Lodewijk de Raet
- 10u10 : Uitgangspunten, Knelpunten, Toekomst
Inleiding door mevrouw N. Van Coillie, Secretaris Hoge Raad
TSO-BSO
- 11 u. : Werkgroepen : Evaluatie van de vernieuwingen per graad
- 12u45 : Lunchpauze
- 14 u. : Plenum met verslagen van de verschillende werkgroepen.
Aansluitend commentaar en discussie door een panel met mevrouw M. Germis (rijksonderwijs), mevrouw C. Huylebroeck (officieel gesubsidieerd onderwijs), de heer J. Daneels (vrij katholiek gesubsidieerd onderwijs), de heer R. Meert (Ministerie van Onderwijs) en de heer D. Leroy (stafmedewerker Stichting)
- 16 u. : Beroepsonderwijs en arbeidsmarkt
Reflecties op het gehoorde door de heer B. Vermeiren, adjunct-adviseur Fabrimental en de heer J. Denys, wetenschappelijk medewerker aan het H.I.V.A. (K.U. Leuven)
- 16u45 : Slottoespraak door de heer J. Perquy, adjunct-kabinetschef van de Minister van Onderwijs.

BIJLAGE III : Geselecteerde bibliografie

1. Officieel Gesubsidieerd Onderwijs
  - 1.1. Themanummer Vernieuwd B.S.O.,
Informatieblad Gemeentelijk en Provinciaal Onderwijs,
mei-juni 1986, 13de jaargang nr. 5, 72 p., 150 fr.

- (V.B.S.G., Aarlenstraat 53 bus 4, 1040 Brussel - tel. 02/230.21.70).
- 1.2. C.O.N.O.-V.B.S.G.,
Het experimenteel secundair onderwijs met modulair stelsel in het B.S.O.
 Tussentijds verslag schooljaar 1985-'86, 132 p.
 (C.O.N.O., Rogiercentrum, Internationale Doorgang 29 bus 20, 1210 Brussel - tel. 02/219.19.38).
  2. Officiëel Onderwijs.
    - 2.1. Werkgroep vernieuwing B.S.O.,
Naar een vernieuwing van het beroepssecundair onderwijs.
 Ministerie van Onderwijs, Rijksonderwijs, juni 1984, 94 p.
    - 2.2. Werkgroep vernieuwing B.S.O., Naar een vernieuwing van het B.S.O. Ministerie van Onderwijs, Rijksonderwijs, schooljaar 1984-85, 50 p.
    - 2.3. BEKAERT, C. (ed.), Het vernieuwd beroepssecundair onderwijs.
P.M.S.-Leven plus, nummer 86-8, 141 p.
 (Vormingscentrum van de Rijks-P.M.S.-centra, Zavelputstraat 20, 1000 Brussel - tel. 02/218.47.65).
  3. Vrij katholiek gesubsidiëerd onderwijs.
    - 3.1. N.V.K.T.O., Het B.S.O. op nieuwe wegen
 Licap, Brussel, 1980.
 Herwerkte versie van hoofdstuk 1 : N.V.K.T.O., B.S.O. op nieuwe wegen basisdocument, Licap, Brussel 1986, 15p.
    - 3.2. N.V.K.T.O., Het B.S.O. op nieuwe wegen. Handleiding voor de vernieuwing van het B.S.O. in de twee aanvangsjaren, Licap, Brussel 1984, 114p.
    - 3.3. N.V.K.T.O., Het B.S.O. op nieuwe wegen. Geïntegreerde leerperiodes, Licap, Brussel, 1985, 18p. (= Aanvulling voor de hogere jaren bij het document 3.2.).
    - 3.4. N.V.K.T.O., Project Algemene Vakken. V.B.S.O. Tweede Graad.
 Licap, Brussel, 1985, 75 p.
 (Licap, Guimardstraat 1, 1040 Brussel - tel. 02/513.68.80).
  4. Algemeen

SACRE, P. & SEVEREYNS, A., Literatuurbank V.B.S.O. in P.M.S.-Leven plus, nummer 84-5, 81p.
 (Vormingscentrum van de Rijks-P.M.S.-Centra, adres cfr. 2.3.).